

Att skicka en tryckpress till Afrika som ett konstnärligt bistånd har sina sidor. Ann-Kristin Källström beskrev i Volym för två år sedan i Grafiken till Kenya de förvecklingar som uppstod vid leveransen. Nu är det konstnärliga äventyret över, för stunden kanske vi ska säga. Här följer hennes slutrapport.

Grafiken till Kenya, del 2

När vi åkte tillbaka från Kenya i mars 2011, efter den första delen i det här projektet var Mats Wilhelmsson och jag fortfarande övertygade om att tryckpressen skulle anlända till Maasai Mbili studio vilken dag som helst. Planen var att de skulle kunna arbeta med grafik i den nya studion inför nästa steg i utbytet, två veckors workshop i Grafikverkstan Godsmagasinet, Uttersberg, tre veckor senare. Mats och jag åkte förväntansfulla dit för att träffa och arbeta med de tre konstnärerna från Maasai Mbili, som nu skulle komma till Sverige. Efter några dagars försening på grund av visumkrångel, säkerhetskontroller, missade, ombokade och dubbelbokade flyg så kom de till slut och av de tre väntade konstnärerna kom två, Rabala Otieno och Wycliffe Opondo.

Hur som helst, det blev ett glatt återseende och det blev två intensiva workshopveckor i Uttersberg där vi arbetade med olika grafiska tekniker tillsammans med Lars Nyberg och Lina Nordenstam. Det blev collografi, torrnål och högtryck. Nu kunde vi äntligen gå igenom tryckprocessen med en fungerande tryckpress, en liknande modell som den Maasai Mbili fått och dessutom arbeta i en fullt utrustad och välplanerad grafikverkstad. Vi jobbade också några dagar med Ulla Wennberg som berättade om sina bilder och visade olika tekniker för högtryck som hon arbetar med. De kenyanska konstnärerna fick även en introduktion i den stencilteknik irländska konstnären Maev Lenaghan använder. Rabala och Wycliffe visade oss den reduktionsteknik som är vanlig när de gör träsnitt i Kenya. De hade tagit med alla de bilder som förbereddes på kartong och torrnålsplast när Mats och jag var i Kibera. De sista dagarna i Uttersberg hjälptes vi åt att trycka allas bilder så de kunde ta med sig dem tillbaka till de övriga i Maasai Mbili som inte var med till Sverige. För fortfarande hade inte tryckpressen dykt upp där.

De här två veckorna inföll under påsken så de fick också en inblick i hur vi firar den här i Sverige. På långfredagen fick vi alla vara med om något nytt och helt unikt, "Brödrostens dag" som firas i Grafikverkstan Godsmagasinet, då det dukas fram mer än 20 olika brödrostar av varierande modeller och åldrar att rosta sitt bröd i.

Rabala och Wycliffe stannade i Sverige ytterligare två veckor och hann besöka konsthögskolan och en del utställningar, bland annat på Grafiska Sällskapets galleri vilket gav dem stor inspiration för fortsatt arbete med grafiken. Vi hade fått lite nya idéer och var överens om att vi helt enkelt måste fortsätta utbytet med grafik på något sätt även om det här projektet nu var avslutat. Ja det vill säga det var avslutat på papperet. I praktiken var det inte riktigt så. När de åkte tillbaka till Kenya saknades fortfarande tryckpressen så där stod jag och lovade att göra vad jag kunde för att hitta den och få den till deras studio i Kibera. För det kändes snopet att efter allt det här arbetet och all den här energin som lagts ned på projektet så satt de nu där i Kenya utan tryckpress. Själva hjärtat för det här projektet fattades ju fortfarande, tryckpressen som allting hade startat med när konstnärgruppen fick den 2010.

Jag beslöt mig för att hålla det jag hade lovat och ta reda på var den var och om den nu gick att hitta, också försöka få den till Maasai Mbili studio. För lite irriterande var det, vart hade den tagit vägen? Och hur svårt kunde det vara att få den dit den skulle? Vad satt det fast i?

Efter några telefonsamtal hit och dit stod det klart att av någon anledning hade den aldrig lämnat Sverige. Den stod i tryggt förvar hos transportföretaget i Göteborgs hamn

sedan hösten 2010. Lite chockade blev vi alla men mycket glada för att den ändå fanns någonstans och dessutom välbehållen. Nu var kanske problemet nästan löst.

Det kom att ta lite längre tid än så att lösa, närmare bestämt fem månader. Efter att ha lokaliserat pressen började nu ett ihärdigt ringande och mailande till alla inblandade parter här i Sverige och Kenya. Det var det ena dokumentet och intyget efter det andra som skulle införskaffas och fyllas i och pengar behövdes för att betala paketering och transporten. Med insatser från många av de inblandade i projektet här i Sverige och Kenya och transportföretaget i Göteborg så lyckades allt bli ordnat som behövdes ordnas för att kunna boka en transport. Tryckpressen blev inbokad på en båt som skulle avgå till Kenya i slutet av september 2011. Det var mer än ett år efter att Maasai Mbili fått den som en gåva av Astley Nyhléns minnesfond. Glädjen var stor och jag var lättad. Nu gällde det att få ned dokumenten för att få ut tryckpressen genom tullen och levererad till studion i Kibera. Vi hade tur igen, en vän till Lars och Lina var på väg till Nairobi och hade inte så mycket handbagage så hon kunde ta med handlingarna och överlämna dem till konstnärerna. Jag hade fått upplysningar om att det var viktigt att de satte igång processen innan tryckpressen skulle anlända för det skulle ta sin tid. Eftersom det var originalhandlingar ville vi inte att de packades i incheckat bagage då det ofta förekommer att det försvinner och tur var det, det var precis vad som hände, hennes bagage försvann på den resan.

Tryckpressen skulle komma till Mombasa ungefär två månader senare, i slutet av november. Jag blev tilldelad Nils G Stenqvist hedersstipendium för det här engagemanget och använde det till att resa till Kenya igen, den här gången för att stanna i sju veckor. Jag ville vara där och se till att tryckpressen verkligen kom på plats. Tanken var också att vi nu skulle ha en ordentlig workshop med alla konstnärer i Maasai Mbili, i deras studio och med den nyanlända pressen. Kanske skulle jag också hinna se lite mer av Kenya.

Jag landade i Nairobi det datum tryckpressen uppskattades skulle komma till hamnen i Mombasa. Det visade sig att den kommit tidigare än väntat och stått där i hamnen nästan två veckor vilket betydde att något inte var som det skulle. Den borde ha varit på plats i studion redan.

På grund av något missförstånd hade alla papper blivit liggande hos en av konstnärerna. Nu blev det brått, varenda dag i hamnen skulle komma att kosta lagringshyra. Det var bara att ta bunt med dokument och åka ut till flygplatsen i Nairobi där transportföretaget hade sitt kontor och försöka sätta fart på det här. Jag var förberedd på att det kunde bli trassel, men jag hade inte kunnat föreställa mig hur mycket och på vilket sätt. De sju veckorna gick åt till att åka ut till flygplatsen var och varannan dag för att få transportföretaget där att skicka rätt papper till rätt person i hamnen i Mombasa så de kunde sända pressen vidare.

Jag vet inte om det var för att jag vägrade acceptera att mutor skulle ha skyndat på det hela men vad det nu berodde på så räckte inte de sju veckorna till för att ordna upp det här. Jag fick åka tillbaka utan att ens ha sett tryckpressen. Under de här veckorna hade kostnaderna för att få tryckpressen ut från hamnen och genom tullen tickat på och var nu uppe i en summa som konstnärerna i Maasai Mbili inte kunde betala. Det lyckades lösa sig med att en större organisation, Kuona Trust Art Centre, som ligger på samma sida av Nairobi där Maasai Mbili är verksam, och som de också är medlem i, lånade konstnärgruppen pengar mot att de fick ha tryckpressen hos sig tills lånet var betalt. Det var den bästa lösningen för båda parter i det läget.

Tack vare en av konstnärerna i Maasai Mbili, Christine, som jag också bodde hos, fick jag se en del av det fantastiskt vackra Kenya. Det kändes ändå bedrövlighet att behöva åka hem en gång till utan att tryckpressen var på plats. Vad som riktigt hände efter att jag åkt hem är fortfarande lite oklart, men Christine lyckades kontakta någon hon kände som antagligen lyckades trycka på rätt knappar. Efter mindre än två veckor hemma fick jag

beskedet att nu hade det äntligen ordnat sig. Tryckpressen hade anlänt till Kuona Trust Art Centre. Det var knappt jag trodde det var sant, hade de till slut fått dit den efterlängtnade Domeijpressen?

Ja, i början av februari 2012 fick jag bekräftat att det verkligen var så, den var verkligen där. Fantastiskt! Nu skulle de äntligen kunna börja arbeta med grafik. Önskan att ha en workshop där nu när tryckpressen var på plats fanns fortfarande från Maasai Mbili och nu även från konstnärerna på KuonaTrust och jag ville naturligtvis avsluta allt det här med att åka dit och arbeta med dem. I väntan på att finansieringen för en workshop där skulle ordnas bestämde Christine och hennes man som är från Sverige att flytta hit. Wycliffe ordnade så han kunde resa hit sommaren 2012 och Christine, Wycliffe och jag kunde arbeta tillsammans med grafik i Örnsköldsviks kollektiva konstnärsverkstad. Det blev en rolig vecka med collografi och träsnitt. Wycliffe och jag hade också turen att kunna vara med då Fredrik Lindqvist, som hade fått verkstans grafikstipendium, var där för sin utställning på museet och passade på att ha en workshop i träsnitt som blev mycket inspirerande. Och nu hade Wycliffe fått så pass mycket "på fötterna" att han kunde ta sig an tryckpressen och starta upp arbetet med grafik på Kuona Trust Art Centre.

Han åkte tillbaka fylld av kunskap och inspiration. När han skulle sätta igång visade det sig att filtarna som skulle varit med transporten inte kunde hittas. De var spårlöst borta. Wycliffe lyckades hitta alternativ som skulle kunna fungera, en skumgummimadrass och en typ av grov vävd ullfilt fick duga så länge. Inte heller det material som hade blivit över från projektets början gick att återfinna. Jag hade tagit med mig lite tryckpapper och färg förra gången jag åkte ned och Wycliffe fick med sig lite till när han åkte tillbaka efter sitt besök här. Det var i alla fall en början.

Det skulle ta ytterligare nästan ett år innan en workshop i Kenya kunde genomföras. Finansieringen tog tid att lösa och ett presidentval kom emellan, men våren 2013 fick jag en inbjudan från Kuona Trust att delta i deras Artist in Residenceprogram två månader. Då jag också fick ett Iaspisstipendium från Konstnärsnämnden för att genomföra det här gavs jag möjlighet att vara i Kenya under tre månader. Så i maj i år fick jag då se den tryckpress som mer eller mindre varit som en hörsägen så länge och i juli kunde vi förverkliga planen på en workshop i djuptryck med konstnärer både från Maasai Mbili och Kuona Trust. Det blev intressanta spännande veckor som avslutades med en gemensam utställning i galleriet på Kuona Trust Art Centre.

En utställning som blev mycket uppmärksammat och välbesökt eftersom det här är något helt nytt i Kenya. Efter de tre månaderna där återvände jag hem med nya kunskaper, ny inspiration och med nya vänner och grafikkollegor. Ett projekt hade äntligen kunnat avslutas och en hel del idéer hade blivit till för nya projekt. Det här var bara början.

Text och foto: Ann-Kristin Källström
Volym 2013-11-15